

УДК 01:655.06(477.8+100) “193”

БІБЛЮГРАФІЧНІ ПОСІБНИКИ 1930-х рр. В РЕПЕРТУАРІ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЙНОЇ КНИГИ: ЖАНРОВО-ТЕМАТИЧНИЙ ДІАПАЗОН, ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ УКЛАДАННЯ

Наталія Рибчинська

*науковий співробітник відділу наукової бібліографії
ЛННБ України ім. В. Стефаніка*

DOI: [https://doi.org/10.37222/2524-0315-2019-11\(27\)-3](https://doi.org/10.37222/2524-0315-2019-11(27)-3)

Здійснено огляд бібліографічних посібників 1930-х рр., що вийшли в Галичині та в еміграції. Розкрито особливості методики укладання науково-допоміжних і рекомендаційних бібліографічних покажчиків, окреслено специфіку видавничо-книготорговельних каталогів.

Ключові слова: *бібліографічний покажчик, видавничо-книготорговельний каталог, методика укладання, Бібліографічна (Бібліологічна) комісія НТШ, «Просвіта», Книгарня НТШ.*

У процесі підготовки трьох останніх томів бібліографічного покажчика «Українська книга в Галичині, на Буковині, Закарпатті, Волині та в еміграції, 1914–1939» у відділі наукової бібліографії Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаніка укладачі опрацьовували друковану продукцію 30-х рр. ХХ ст. З-поміж інших типів видань нашу увагу привернули бібліографічні посібники, репрезентовані різними жанрами: бібліографічні покажчики, бібліографічні огляди, видавничо-книготорговельні каталоги, бібліографічні пам’ятки тощо.

Попри увагу дослідників до деяких бібліографічних покажчиків цього періоду, комплексне і ґрунтовне вивчення бібліографічної продукції як окремого сегменту книговидання дотепер не здійснювалося. Найбільш узагальнюючими працями можна вважати публікацію львівського книгознавця Мирослава Бутрина «Розвиток української бібліографії в Галичині у 1920–1930-ті роки» [6] та його посібник «Українська книготорговельна бібліографія» [6]. Поза тим, інформація про окремі бібліографічні

показчики, діяльність бібліографів та бібліографічних організацій і товариств, бібліографічні рубрики в часописах і т. п. розпоширена в науковій літературі і ще чекає на синтез і глибоке осмислення. Пропонована стаття предметно орієнтована передовсім на дослідження специфіки бібліографування тогочасної бібліографічної продукції, розкриття методичних засад і прийомів укладання бібліографічних показників з огляду на їх тематично-жанрові характеристики.

Для української бібліографії 30-ті роки минулого століття стали непростим періодом. В УСРР після яскравого і дуже плідного етапу розвитку бібліографії, започаткованого із проголошенням УНР, вже наприкінці 1920-х років настала політична реакція і запанував принцип партійності, в контексті якого бібліографії відвели роль обслуговуючої дисципліни ідеологічного характеру. Тому справжня науково-бібліографічна діяльність локалізувалася на західноукраїнських землях та в осередках української еміграції. Визначальну роль у підготовці науково-бібліографічних показників 1930-х рр. відіграли члени Бібліографічної (від 1934 р. — Бібліологічної) комісії Наукового товариства імені Шевченка у Львові. Через фінансові проблеми Товариства Комісія опублікувала тільки три томи у власній серії видань «Матеріали до української бібліографії» [9; 52; 54], деякі ж бібліографічні проекти її членів реалізовувалися коштами інших інституцій чи товариств.

Показовим у цьому плані є «Бібліографічний показник наукових праць української еміграції, 1920–1931» [3]. З передмови довідуємося, що в процесі підготовки Другого Українського Наукового З'їзду в Празі, який відбувся в березні 1932 р., у складі Українського Товариства Прихильників Книги у Празі було створено спеціальну Виставочно-Бібліографічну Підкомісію, головне завдання якої полягало в укладанні бібліографічного показника праць української еміграції за 10 років та організації книжкової виставки цих видань. Показчик доручили скласти секретарю Підкомісії Петрові Зленку.

За тематико-галузевою ознакою відображених документів «Бібліографічний показник наукових праць української еміграції» є універсальним, тож цілком виправдано укладач використав для його упорядкування міжнародну десяткову класифікацію. Загальна кількість зареєстрованих видань становить 798 бібліографічних

записів, і треба зазначити, що тут репрезентовані не лише гуманітарні науки, а й мають достатнє наповнення такі розділи, як «Соціальні науки», «Точні науки», «Прикладні знання». Більшість видань були надруковані в Чехословаччині, також зареєстровані окремі публікації, що з'явилися у Польщі, Німеччині, Австрії, Франції.

Оскільки укладач був обмежений в часі і коштах, він зареєстрував тільки окремі видання та відбитки наукових статей, які мали свою пагінацію чи обкладинку. Поруч із книгами поміщені неперіодичні збірники із докладно розписаним змістом публікацій, зокрема «Записки Української Господарської Академії», «Науковий збірник Українського університету в Празі», «Український економіст», «Праці Українського Високого Педагогічного університету ім. Михайла Драгоманова у Празі», «Українська сільськогосподарська кооперація», «Село», «Український медичний вістник», «Український інженер», «Сільськогосподарський збірник».

Науково-довідковий апарат складає передмова Степана Сірополка та два допоміжні покажчики: «Абетковий покажчик авторів, редакторів і перекладачів» та «Абетковий покажчик гасел в творах анонімних, збірниках і періодичних виданнях». Відомий український книгознавець Таїсія Ківшар, якій належить найгрунтовніше на сьогодні дослідження про П. Зленка, вважає: «Представлені в покажчику праці дають уявлення про розвиток зарубіжної україніки, тематику та проблематику досліджень, інтенсивність наукової думки з різних галузей знань і публікаторську активність учених на еміграції, розширюють персоналогічний ряд українських науковців, тим самим засвідчуючи суттєве збагачення української та світової науки й культури та сприяючи ознайомленню світової громадськості з інтелектуальними досягненнями українців, які й у вигнанні продовжували плідно працювати...» [29, с. 247].

Цікаво, що бібліографічний покажчик П. Зленка у 1932 р. видавався двічі: перший раз для учасників Другого наукового з'їзду в Празі [3], а незабаром він був перевиданий [4]. Обидва видання майже ідентичні й відрізняються лише текстом передмови, і саме в ній Степан Сірополко згадує про ці два накладі. Але обидва рази покажчик друкувався літографічним способом. Укладачеві ж, мабуть, хотілося побачити його у більш досконалому поліграфічному виконанні, тому він звернувся до Бібліографічної комісії НТШ у Львові.

З протоколів Комісії довідуємося, що на засіданні 25 грудня 1933 р. Є. Ю. Пеленський зreferував «Бібліографічний покажчик наукових праць української еміграції», але присутні відзначили деякі його недоліки, зокрема неповноту й невизначеність таких понять, як «територія», «еміграційне видання», «емігрант». Тоді ж було зreferовано ще одну працю П. Зленка — «Бібліографія видань української еміграції в Чехословацькій Республіці 1920–1931» (63 с.), яку члени Комісії рекомендували до друку із застереженням: «...коли б же НТШ не могло її видати через недостачу коштів, то спрямувати її до Українського Наукового Інституту в Варшаві» [30, арк. 8-8 зв.]. На жаль, вона так і не вийшла. У 1990 р. Канадський інститут українських студій при Альбертському університеті в Едмонтоні здійснив репринт першого видання «Бібліографічного покажчика наукових праць української еміграції» П. Зленка зі вступним словом англійською мовою Едварда Касинця. Це розширило коло користувачів, однак спосіб відтворення зберіг недоліки літографічного видання.

Зазначимо, що у 30-ті роки П. Зленко, який у грудні 1933 р. став членом Бібліографічної комісії НТШ, досить плідно займався бібліографічною діяльністю. Отож варто згадати й інші його праці, зокрема тематичні бібліографічні покажчики, присвячені визвольним змаганням українського народу. До їх укладання бібліографа спонукало прагнення зберегти пам'ять про події недавньої історії: «Час пливе, багато з колись прочитаного забувається, чим далі все трудніше розшукати потрібну дослідникам літературу, багато з якої зовсім зникає» [16, с. 3].

Першим у цьому ряду був короткий бібліографічний покажчик (по суті, бібліографічний список) під назвою «Крути», приурочений до 15-ої річниці героїчного бою відважних українських юнаків [14]. Це окремий відбиток із неперіодичного журналу «Гуртуймося» за 1933 р., що виходив у Празі під редакцією В. Філоновича та М. Битинського впродовж 1929–1938 рр. Покажчик має коротенькі вступні зауваги укладача, структурований у три розділи й налічує 31 бібліографічний запис, із них 20 — вірші.

У 1935 р. П. Зленко започаткував серію видань «Матеріяли для бібліографії визвольної боротьби України», в якій вийшло три випуски, зокрема «Зимовий похід» [13] і «Українські Січові Стрільці» [16; 17]. Обидва укладач потрактував як «Матеріяли для

бібліографічного покажчика», оскільки в умовах еміграції не міг претендувати на повноту, й тому прохав усіх охочих надсилати доповнення. В обох покажчиках зареєстровані публікації з доволі рідкісних таборових видань, зокрема «Око» (Каліш), «На хвилях життя» (Пйотрків), «Український сурмач» (Каліш; Щипюрно).

Усі три згадані бібліографічні покажчики П. Зленка грамотно складені в методичному плані (структура, бібліографічний опис, залучення рецензій, подекуди анотацій, реєстрація пропущених видань і доповнень, список скорочень). Як недолік назвемо відсутність допоміжних покажчиків у виданні «Українські Січові Стрільці», що створює незручності в процесі пошуку необхідних відомостей, оскільки бібліографічний масив складається з двох частин і налічує загалом 988 позицій.

Продовжуючи тему визвольних змагань 1914–1921 рр., згадаємо працю «Матеріали до бібліографії Січових Стрільців», яку підготував колишній учасник цих історичних подій, член Бібліологічної комісії НТШ й Українського Воєнно-Історичного товариства Іван Шендрик. У 1937 р. вона вийшла як сьомий том серії Бібліологічної комісії НТШ «Матеріали до української бібліографії» [54]. Зібраний матеріал (280 бібліографічних записів) укладач систематизував у 15 розділах, які відображають історію Січового стрілецтва від його заснування до припинення діяльності, вміщують публікації біографічного характеру, матеріали про ідеологію Січових стрільців, їх літературну творчість і видавничу діяльність. У бібліографічному описі літератури І. Шендрик, окрім традиційних елементів, до кожної позиції долучив своєрідні анотації, що подавались у чотирьох рубриках: I. Короткий зміст; II. Перелік згаданих військових частин Січових Стрільців; III. Перелік осіб Січовиків; IV. Перелік місцевостей. Для зручності користувачів укладач подав чотири допоміжні покажчики: частин Січових Стрільців; осіб Січовиків; місцевостей; авторів. Незважаючи на те, що праця І. Шендрика була неповною і сам автор розглядав її тільки як матеріали до бібліографії, вона отримала високу оцінку критики. Зокрема, Є. Ю. Пеленський назвав її «замітною появою, що теж звертає на себе увагу солідністю опрацювання матеріалу» [40, с. 153]. Докладніше про цей бібліографічний покажчик йдеться у статті молодшого наукового співробітника ЛННБ України ім. В. Стефаника С. Когут [31].

Одним із найбільш популярних і широко вживаних видів бібліографічних посібників були і досі залишаються персоналії. У 1930-х рр. такі видання проектували по-різному: укладачі не дотримувалися чітких канонів, а виходили зі своїх бачень і можливостей. Тож маємо розмаїті форми біографічної та бібліографічної частин, а в бібліографічній — класичне поєднання творів особи та літератури про неї або ж тільки одну з цих складових.

Найґрунтовнішими виданнями окресленого періоду були персональні бібліографічні покажчики творів Івана Франка і Тараса Шевченка, які уклав тодішній голова Бібліографічної комісії НТШ Володимир Дорошенко. Обидва покажчики виконано на високому методичному рівні, який забезпечила професійна майстерність і досвід укладача.

«Спис творів Івана Франка з додатком статей про нього і рецензій на його писання», приурочений до 40-річчя літературної діяльності письменника, В. Дорошенко запроєктував як четвертий том у серії Бібліографічної комісії НТШ «Матеріали до української бібліографії». Перший його випуск, що охопив художні твори І. Франка за 1874–1913 рр. і публіцистику за 1874–1888 рр., з'явився у 1918 р. Другий, і, на жаль, останній випуск, вийшов друком у 1930 р. і дав змогу занотувати решту публіцистичних творів, а також наукові праці Івана Франка [52]. Докладно цей покажчик В. Дорошенка проаналізований у нашій статті «Бібліографічна франкіана Володимира Дорошенка» [45].

Високо оцінив «Спис творів Івана Франка з додатком статей про нього і рецензій на його писання» відомий український літературознавець Ярослав Гординський. У бібліографічному огляді «Сучасне франкознавство», який друкувався у «Записках Наукового товариства ім. Шевченка» і паралельно вийшов окремим відбитком, він констатував: «Дорошенкова бібліографія, ведена незвичайно докладно й солідно, дасть монументальну працю, якщо тільки після її закінчення появиться ще особовий та річевий покажчик до неї» [8, с. 84]. Здійснивши ґрунтовний огляд франкознавчих досліджень за 16 років, Я. Гординський подав загальні бібліометричні відомості й назвав найбільш помітні та цікаві праці. Та загалом він дійшов висновку, що дослідження здійснюються безпланово і нерівномірно. Бракує ґрунтового життєпису І. Франка, текстологічних студій його творчості, глибокого аналізу й

осмислення наукової діяльності, об'єктивного висвітлення світогляду письменника, отже завчасно говорити «про докладне охоплення всієї складної постаті поетової» [8, с. 97].

У 1939 р. заходами Українського Наукового Інституту у Варшаві вийшов бібліографічний покажчик творів Тараса Шевченка як шістнадцятий том «Повного видання творів Шевченка» [42]. Історія його підготовки і докладний аналіз подані в окремій нашій публікації [46]. Опіраючись на вже відомі джерела, В. Дорошенко додав чимало нового матеріалу, вперше описав деякі рідкісні видання, виправив численні помилки у раніше виданих покажчиках і майже з вичерпною повнотою зібрав рецензії на зареєстровані твори. Бібліографічні записи достатньо розлогі й структуровані. Крім основного бібліографічного опису, дрібнішим шрифтом подано бібліографічні відомості з такими гаслами: «Передруки», «Рецензії», «Історія видання». У бібліографічному описі укладач достеменно відтворює назви й жанри творів; зазначає редакторів, укладачів, авторів передмов; вказує друкарню, тираж, формат, серію; звертає увагу на особливості поліграфічного виконання, друкарські помилки; цитує мотто і навіть зазначає лакуни, спричинені втручанням цензури.

Бібліографічний покажчик має розгалужений науково-довідковий апарат з великим евристичним потенціалом: передмову «Від упорядчика»; «Список скорочень»; іменний та предметний покажчики, алфавітний покажчик назв творів. Наприкінці вміщено дві публікації В. Дорошенка, серед яких заслуговує на увагу огляд «Бібліографія Шевченкознавства» [42, с. 345-355], в якому згадано понад 40 бібліографічних посібників, що їх уклали М. Комаров, Б. Грінченко, М. Яшек, О. Багрій, М. Сумцов, М. Плевако, Ю. Меженко, О. Дорошкевич, П. Богацький та ін. Жанр метабібліографічного огляду дав можливість автору подати відомості про структуру й обсяг окремих покажчиків, відзначити їх переваги й недоліки, оцінити роботу укладачів, зазначити основні рецензії. Праця В. Дорошенка отримала високу оцінку фахівців. Зокрема, відомий книгознавець, бібліограф і шевченкознавець Юрій Меженко назвав її «зразковою» [34, с. 106].

В. Дорошенко є укладачем бібліографічного покажчика «Гете в українських перекладах, переспівах та наслідуваннях», який умовно теж зарахуємо до персональних. Покажчик вийшов у

1932 р., в соту річницю від дня смерті відомого німецького поета, як шостий том серії Бібліографічної комісії НТШ «Матеріали до української бібліографії» [9]. Укладач зареєстрував не тільки переклади, а й переспіви, переробки та наслідування Й. В. Гете — 147 творів, опублікованих у результаті перекладацької роботи 52 осіб. В. Дорошенко використав цікавий методичний прийом: передмова укладача, крім свого основного призначення, є літературознавчою розвідкою, а також виконує функції допоміжних покажчиків. Адже вона вміщує перелік прізвищ перекладачів і назв перекладених творів Гете за жанрами із зазначенням відповідних номерів бібліографічних записів. Подано також список періодичних видань, які відіграли важливу роль у популяризації творчості Й. Гете в Україні. Як літературознавець В. Дорошенко намагався оцінити роботу перекладачів з огляду на чистоту й добірність мови, точність змісту, збереження віршованої форми. Серед кращих перекладачів Гете в Галичині він назвав І. Франка (пізні переклади) та Д. Йосифовича, а з наддніпрянців виділив Д. Загула. В. Дорошенко дійшов висновку, що опубліковані переклади «дають українському читачеві назагал досить добре поняття про творчість великого німецького письменника» [9, с. VIII].

П. Зленко, про якого уже було згадано, продовжуючи серію «Матеріали для бібліографії визвольної боротьби України», 1939 р. опублікував у Парижі бібліографічний покажчик, присвячений Симону Петлюрі, але подав у ньому тільки літературу про цього відомого діяча [15]. Вона розподілена у двох розділах: I. Література до р. 1936; II. В десятю річницю трагічної смерті С. В. Петлюри. Кожна частина детально структурована і фіксує навіть найдрібніші публікації не лише українською, а й іноземними мовами. Тут знайдемо хронікальні повідомлення, офіційні відозви й заяви, академії, поминання, вірші тощо.

За інформацією Олени Косенко, головного спеціаліста відділу забезпечення збереження та обліку документів Центрального державного архіву зарубіжної україніки в Києві, в особовому фонді П. Зленка зберігається рукопис третьої частини праці «Симон Петлюра (матеріали для бібліографічного покажчика)», що включає систематичний покажчик його творів [32, с. 67]. Таїсія Ківшар припускає, що цю частину П. Зленко не опублікував через її неповноту [29, с. 251-252].

Упорядником кількох коротких персональних покажчиків був російський філолог-славіст, професор Московського університету Федір Арістов. Це невеликі за обсягом брошури з доволі скороченим бібліографічним описом зареєстрованої літератури, зокрема без зазначення сторінок. Так, у 1930 р. він опублікував у «Карпаторусском Сборнике», а згодом окремим відбитком хронологічний перелік друкованих праць церковного діяча Закарпаття Анатолія Кралицького за 1850–1893 рр. [1]. Як доповнення до цього покажчика український історик-москвофіл Юліан Яворський видав брошуру (обсягом 4 с.) під назвою «Къ изучению А. Э. Кралицкаго», використавши для її жанрового окреслення вислів «Бібліографическія справки» [55]. Тут він подав літературу про Кралицького (16 позицій) та деякі його твори, які пропустив Ф. Арістов.

Більш довершеною є праця Ф. Арістова про самого професора Ю. Яворського, видана у Львові в 1932 р. до 40-річчя наукової діяльності вченого, який тоді працював у Слов'янському університеті в Празі [2]. Матеріал систематизовано у трьох розділах: I. Автобіографія Ю. А. Яворського; II. Хронологічний перелік його праць різними мовами за 40 років (1892–1932), який налічує 85 бібліографічних записів; III. Нарис літературно-наукової діяльності Ю. А. Яворського. Брошура вміщує також портрет ювіляра. Як бачимо, майже класичне поєднання трьох складових, але біографічна частина подана у формі автобіографії, а замість списку літератури про вченого запропоновано короткий огляд у текстовій формі.

Не можна оминати увагою такий вид бібліографічних посібників як покажчики змісту періодичних видань. На відміну від сучасних аналогів, вони складені у формі систематично-предметних індексів, тобто не мають масиву окремих бібліографічних записів. У 1930 р. письменник і мистецтвознавець Іван Крушельницький підготував «Спис творів поміщених у «Нових Шляхах» за 1929–1930 рр. [53]. Літературно-художній та громадсько-політичний журнал прорадянської орієнтації «Нові Шляхи» виходив у Львові у 1929–1932 рр. під редакцією Антона Крушельницького. Покажчик змісту його двох перших річників, як зазначено у передмові, мав розбудити зацікавлення до роботи редакції та сприяти залученню нових передплатників. Укладач систематизував матеріал відповідно до розділів та рубрик у журналі: I. Письменство (систематизований за жанрами); II. Науковий відділ (систематизований

за галузями знання); III. Громадсько-політичне життя; IV. Бібліографія, огляди, рецензії; V. Ілюстрації. Наявність окремого розділу для ілюстрацій, які теж були систематизовані, пояснюється тим, що статті мистецтвознавчої тематики в журналі ілюструвалися добірними репродукціями. Додамо, що й сам покажчик мав художню обкладинку роботи Павла Ковжуна.

Олександр Мох, журналіст і видавець, у 1937 р. видав покажчик змісту «Нової Зорі» [37], друкованого органу Української Християнської (з 1930 р. Католицької) Організації, який виходив упродовж 1926–1939 рр. Покажчик, що охопив 9 перших річників часопису, складається з двох частин: у першій розписано матеріал за 1926–1927 рр., друга частина відображає публікації наступних семи років. Укладач пояснює такий поділ тим, що спочатку часопис редагував Теодозій Галушинський, а згодом — Осип Назарук, і «відповідно до індивідуальності редакторів і часопис мав інакше обличчя» [37, с. I].

Матеріал упорядковано за галузево-тематичним принципом, причому дуже деталізовано. У першій частині 25 розділів, у другій — 22, більшість з них поділені на дрібніші підрозділи. «Зібраний матеріал, — писав О. Мох, — зложено в згадані відділи й підвідділи не в поазбучнім, а в логічному порядку, то гасел то важтостей, а коли річей одного такого роду було більше, то в часовім порядку» [37, с. IV]. Така методика, на жаль, ускладнює пошук матеріалу, тим більше, що цей покажчик чималий за обсягом. З огляду на характер періодичного видання найбільшим є перший розділ — «Релігія-церква-духовенство». Привертає увагу розділ «Життя української нації», де подано в окремих рубриках матеріали про українців у Польщі, СРСР, Чехословаччині, Румунії, в Північній та Південній Америці. Окремий розділ відведено для «Бібліографії-книгознавства-музейництва». У підрозділі «Бібліографія» укладач зареєстрував рубрики «Нові видання» та «Важніші рецензовані книжки». В підрозділі «Книгознавство» подані статті про видавничий рух, книгарство, історію книги, бібліотечну справу тощо. Серед авторів таких публікацій були І. Кривецький, М. Ріпечський, В. Мельник та ін. Покажчик змісту «Нової Зорі» вміщує достатньо інформативну передмову укладача з поясненнями, а також допоміжний «Покажчик авторів».

Назвемо ще два видання, які є предметними покажчиками змісту менш відомих пресодруків. В Ужгороді упродовж 1921–1938 рр. виходив як офіційний державний орган «Урядовый Вестник школьного реферату краюного уряду Подкарпатскоѣ Руси», що друкував декрети, постанови й розпорядження в освітньо-виховній галузі шкільного рівня. Старший викладач Ужгородського національного університету Зоряна Ваколя зазначає, що «видання було розраховане на службовців і керівників навчальних закладів, які впроваджували рекомендації централізованих установ на місцях» [7, с. 22]. Зміст цього видання за перше десятиліття існування (1921–1930) розкриває спеціальний «Индекс» — покажчик, укладений в алфавітному порядку предметних гасел [18].

Подібна методика використана для упорядкування «Поазбучного спису поміщених розпоряджень, оголошень в Архієпархіальних відомостях Львівської Архієпархії від року 1899 до 1930 включно» [41]. Цей друкований орган адміністративного характеру, що виходив у 1889–1939 рр., публікував архієрейські послання, розпорядження і оголошення митрополичого ординаріату, Консистерії, пастирські листи, відозви тощо. Укладач і автор передмови о. Микола Галянт, референт Митрополичої консисторії УГКЦ у Львові, наголосив, що його праця є продовженням покажчика за 1889–1898 рр. (укладач о. Юліан Твардієвич), але охоплює значно довший період — більш як 40 років. На жаль, покажчик погано відредагований, тому, за словами самого упорядника, «має багато браків, а особливо в розложенню списів по азбуці» [41, с. 3].

Заслуговує на увагу бібліографічний покажчик другого ступеня Є. Ю. Пеленського «Бібліографія української бібліографії», що друкувався впродовж 1932–1934 рр. у часописі «Дзвони», а також вийшов окремим виданням [39]. Для упорядкування матеріалу (2359 позицій) укладач використав міжнародну десяткову класифікацію. У багатьох розділах і рубриках він виокремив географічно-територіальні групи до міст включно. Поруч із українськими і російськими зареєстрував деякі важливіші та незастарілі бібліографічні джерела іноземними мовами.

Найбільшим за обсягом є загальний розділ (0), який становить майже третину всього бібліографічного масиву. Особливою заслугою є рубрика 01(01) цього розділу «Бібліографія бібліографічних покажчиків», як зразок бібліографії третього ступеня.

Структурна композиція розділів галузевої бібліографії має свої особливості. За кількісними показниками виділяються розділи: педагогіка, мова, література, історія. Для зручності користувачів додано «Показчик авторів».

Після виходу покажчика з'явилося кілька прихильних відгуків про нього, рецензенти підтримали молодого бібліографа і підкреслили значення першої універсальної «Бібліографії української бібліографії» для розвитку національної науки і культури. Голова Бібліологічної комісії В. Дорошенко, детально проаналізувавши покажчик, зазначив його хиби, подав чимало доповнень, але загалом дійшов висновку, що «книга др. Пеленського поважна й корисна, в неї він вклав багато праці й пильности» [10, с. 368]. Докладнішу інформацію про напрацювання Є. Ю. Пеленського в царині метабібліографії подано в нашому дослідженні «Загальноукраїнський характер метабібліографії західноукраїнських бібліографів першої половини ХХ ст.» [48].

Рекомендаційні бібліографічні покажчики репрезентовані передовсім виданнями «Просвіти». Так, у 1930 і 1931 рр. вийшли два випуски «Провідника для читальняних бібліотек» [43; 44]. Перший з них вміщував літературу для формування так званої малої читальняної бібліотеки, яка налічувала 200 книг, другий — для середньої читальняної бібліотеки, де до попередніх додавалось ще 300, що в сумі становить 500 книг. Рекомендовані книги були розподілені у галузевих розділах, з-поміж яких за кількістю виділяється художня література (96 книг). Наприкінці подано загальний розділ та дитячу літературу. Бібліографічний опис книг дуже короткий, але вказані їх ціни, щоб замовники могли зібрати необхідні кошти.

Другий «Провідник» не тільки більший за обсягом, а й досконаліший за методикою укладання, тому і зручніший для користувача. Він вміщує розлогу передмову, список скорочень, а також поради щодо комплектування бібліотеки, пояснення до окремих розділів та книги в цілому. В обох «Провідниках» подані списки українських видавництв у Львові, поза Львовом та за межами Галичини. Укладач у згаданих виданнях не зазначений, але завдяки дослідженням багатолітнього працівника відділу наукової бібліографії ЛННБ України ім. В. Стефаніка Майї Кострової відомо, що це Наталя Дорошенко — сестра Володимира Дорошенка, яка тоді була бібліотекарем у книгозбірні «Просвіти» [33, с. 70-71].

Важливе значення для просвітянських бібліотек Галичини мали покажчики українських видань, які забороняла польська цензура. Відповідно до законодавства Речі Посполитої, наявність таких книжок і часописів у книгозбірнях товариств могла спричинити їх закриття, а також передбачала карну відповідальність бібліотекарів. Оголошення про заборону друків у Польщі регулярно подавала урядова газета «Monitor Polski», але вона не була відома й доступна ширшому загалу. Тому в 1932 р. діяч «Просвіти» Семен Магальяс опублікував «Спис сконфіскованих і заборонених українських книжок та друків у Польщі», в якому помістив «вказ усіх заборонених до поширювання друків у Польщі і за кордоном, до дня 25 липня 1932 р.» [49, с. 3]. Плануючи щоквартально друкувати доповнення до покажчика, С. Магальяс видав два додатки, довівши списки заборонених друків до 30 квітня 1934 р. [50; 51].

У 1937 р. вийшло друге, доповнене, видання покажчика [36]. Усі чотири покажчики упорядковані за алфавітним принципом, причому укладач дав додаткове пояснення у передмові: «Виказ зладжено зазбучно і то за наголовками книжок, не за авторами, як звичайно це роблять (зроблено це з практичних причин, звичайно в нас по Читальнях цікавляться більше наголовками книжок, не авторами), і далі зладжено окремо книжки і брошури, окремо періодики (часописи і журнали)» [36, с. 3]. Бібліографічний опис видань — скорочений, але в кожному записі є посилання на відповідний номер і рік газети «Monitor Polski» чи іншого джерела, де було оголошено про заборону.

У 1930-ті роки інтенсивно розвивалася видавничо-книготорговельна бібліографія, про що свідчить велика кількість каталогів видавництва і книгарень, зокрема «Просвіти», «Червоної Калини», «Рідної Школи», «Русалки», «Світу Дитини», «Слова», «Української Культури», Чина св. Василя Великого, книгарні Наукового товариства імені Шевченка, накладні Миколи Матвійчука, книгарні Бардаха та ін. Відомості про деякі з них можна почерпнути з публікації автора цієї статті [47]. Повніший перелік західноукраїнських каталогів 20–30-х рр. минулого століття та їх бібліографічний опис подав М. Бутрин в окремому розділі свого посібника «Українська книготорговельна бібліографія» [5, с. 52–59]. Також він не оминув увагою каталоги, які видавали українські книгарні, видавництва, кооперативи за кордоном, «де українська книга

мала доволі широке поширення серед українців, що проживали у різних країнах світу і насамперед у США і Канаді» [5, с. 58]. Так, у Відні вийшов друком каталог Української книгарні Теодора Савули, орієнтовно датований 1930 роком [19]. Українська книгарня у Вінніпезі у 1930 р. видала «Загальний ілюстрований катальог» у двох частинах: перша вміщувала список книжок, а друга подавала перелік музичних інструментів, годинників, радіоапаратів, біжутерії тощо [11]. У 1932 р. вийшов «Новий загальний катальог книжок» цієї книгарні з аналогічною структурою [38]. Український кооператив «Калина» у Вінніпегу видав каталог, датований приблизно 1934 роком [12]. З пізніших видань згадаємо «Катальог книгарні «Українського голосу» на 1937 рік» [26].

За тематично-галузевим змістом видавничо-книготорговельні каталоги 1930-х рр. можна поділити на універсальні (багатогалузеві), загальногалузеві й вузькогалузеві, тематичні. Характер і спосіб упорядкування літератури у каталогах видавництва залежав від їх спеціалізації, що обумовлювала відповідний репертуар. Поруч із власними виданнями нерідко формувалися рубрики «Чужі видання», «Видавництво має на складі» тощо. Книготорговельні каталоги вміщували інформацію про друковану продукцію різних видавництв, причому не лише про книги, а й листівки, портрети, бланки документів тощо.

Головне призначення видавничо-книготорговельних каталогів полягало у тому, аби спонукати потенційного покупця до придбання книжок чи іншої друкованої продукції. Тому, крім бібліографічного опису, який не завжди відзначався повнотою, видавці використовували анотації з рекомендаційним елементом, уривки з рецензій на книги, ілюстративний матеріал у вигляді фотокопій обкладинок, портретів авторів, малюнків. Обов'язково вказувалася ціна кожної книги. З умовами придбання літератури замовників ознайомлювала спеціальна рубрика, де також подавалася інформація про пільги і знижки. Виходили навіть окремі каталоги видань за зниженими цінами [27]. З огляду на зацікавлення українських емігрантів книгами рідною мовою доволі докладно розписували правила замовлення літератури для осіб з-за кордону.

Провідну роль у розвитку видавничо-книготорговельної бібліографії означеного періоду відіграла книгарня НТШ, яка видавала універсальні та галузеві каталоги. Зокрема, у 1930-х рр. вона

започаткувала випуск універсальних «Катальогів новостей», що охоплювали літературу від 1933 до поточного року. Для прикладу, «Катальог новостей», що вийшов у 1938 р., був доведений до 5 квітня 1938 р. і налічував 1372 бібліографічні записи, систематизовані у 28 розділах [24]. Крім того, книгарня надрукувала низку галузевих каталогів: з Історії [23]; Мовознавства [25]; Бібліографії-Книгознавства-Музейництва-Мистецтва [21]; Етнографії-Етнології-Антропології [22] та ін. А «Катальог музичних творів», виданий у 1931 р., налічував п'ять окремих випусків. Для художніх творів практикували випуск вузькогалузевих каталогів, зокрема драматичних творів [20]; повістей і оповідань [28].

Привертає увагу галузевий каталог книгарні НТШ «Історія», надрукований у 1936 р., що налічує 330 позицій [23]. Тут зареєстровано бібліографічні покажчики, серійні видання, збірники, альманахи та розкрито їх зміст. Це один із небагатьох книготорговельних каталогів, де подано допоміжний покажчик авторів.

Заслуговує на згадку «Спис книжок видавництва ЧСВВ в Жовкві», в якому використано більш досконалий бібліографічний опис видань [35]. Це чи не єдиний каталог, де зазначений укладач — Роман Лукань. Оскільки релігійну книгу за часів радянської влади безжально вилучали і знищували, цей каталог слугує важливим джерелом для доповнення репертуару західноукраїнської книги окресленого періоду.

Отже, бібліографічний сегмент репертуару західноукраїнської та української еміграційної книги 1930-х рр. склали науково-допоміжні, рекомендаційні, видавничо-книготорговельні посібники різних жанрів. За кількістю першість належить видавничо-книготорговельним каталогам, які виходили не тільки на західноукраїнських землях, а й за кордоном. Продукцію численних видавництв, накладень і книгарень, серед яких найбільшою активністю вирізнялася книгарня НТШ, вони реєстрували здебільшого в універсальному та галузевому форматі. Рекомендаційні бібліографічні покажчики і списки, репрезентовані передовсім виданнями «Просвіти», відповідали культурно-освітнім завданням Товариства. Найбільш вагомими з-поміж виявлених у 1930-х рр. були науково-допоміжні покажчики, які за галузево-тематичною ознакою поділялись на універсальні, галузеві, тематичні, персональні. Належить згадати покажчики змісту періодичних видань і покажчик другого

ступеня «Бібліографія української бібліографії». Ці видання достатньо досконалі за рівнем методичної підготовки, оскільки їх укладачі були блискучими фахівцями. За влучним висловом П. Зленка, вони намагалися «в міру сил і можливостей робити своє діло, не чекаючи на близькі ліпші умовини бібліографічної праці» [16, с. 3].

1. *Арістов Ф.* Анатолій Оєдорович Кралицкій: хронологическій пере-чень напечатанныхъ сочиненій А. О. Кралицкаго 1850–1893 гг. Ужгородъ: типографія «Школьной Помощи», 1930. 12 с.: портр.
2. *Арістов Ф.* Юліанъ Андреевичъ Яворскій: къ 40-лѣтію его литера-турно-научной дѣятельности 1892–1932. Львовъ: типографія Ставроп. Ин-та, 1932. 15 с.: портр. Отдѣльный оттискъ изъ «Временника» Ставропигійскаго Института во Львовѣ за 1932 годъ.
3. Бібліографічний покажчик наукових праць української еміграції, 1920–1931 / склав *П. Зленко*; «Передмова» Голови Виставочно-Бібліографічної Підкомісії *Ст. Сірополка*, с. V–VII. Прага, 1932. VIII, 154 с. (Другий Український Науковий З'їзд у Празі).
4. Бібліографічний покажчик наукових праць української еміграції, 1920–1931 / склав *П. Зленко*; «Передмова» Голови Товариства [Українського Товариства Прихильників Книги в Празі] *Ст. Сірополка*, с. V–VI. [Друге вид.]. Прага: [накладом Українського Товариства Прихильників Книги в Празі], 1932. VIII, 154 с.
5. *Бутрин М.* Українська книготорговельна бібліографія: посібник. Київ: видавничий центр «Академія», 2003. 80 с.
6. *Бутрин М. Л.* Розвиток української бібліографії в Галичині у 1920–1930-ті роки // Записки Наукового товариства імені Шевченка. 1997. Т. 233. С. 257-270.
7. *Ваколя З.* Актуалізація виховних цінностей у фахових педагогічних виданнях міжвоєнного Закарпаття: узагальнений аналіз // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер.: Педагогіка. Соціальна робота. Ужгород, 2011. Вип. 23. С. 21-24.
8. *Гординський Я.* Сучасне франкознавство (1916–1932). У Львові: накладом Наук. Т-ва ім. Шевченка, 1933. С. 83-97. (Записки Наукового Товариства ім. Шевченка; т. 153).
9. Гете в українських перекладах, переспівах та наслідуваннях: спроба бібліографії: з нагоди століття смерти великого німецького письменника / зладив *В. Дорошенко*. У Львові: з друк. НТШ, 1932. X, 12 с. (Матеріали до української бібліографії / видає Бібліографічна комісія Наукового Товариства імені Шевченка; т. VI).

10. *Дорошенко В.* [Рецензія] // Записки Наукового товариства ім. Шевченка. 1937. Т. 155. С. 362-368. Рец. на кн.: Пеленський Є. Ю. Бібліографія української бібліографії. Львів: з друк. «Бібльос», 1934. 198 стовп.
11. Загальний ілюстрований катальог. Часть перша: Каталог книжок. Найбільший вибір українських книжок: шкільних, словарів; книжок історичних, наукових, повістей, новелів, романів, оповідань, гуморесток, Біблій, співанників, книжок церковних, молитвенників, природництва і господарства; Часть друга: Ілюстрований катальог музичних інструментів: скрипок, грамофонів, рекордів, ручних і устних гармоній, і інших інструментів, годинників і біжутерії. Вінніпер: Українська Книгарня, 1930. 80 с.: іл.
12. Загальний катальог Української Кооперативи «Калина» у Вінніперу / передмова «Розкуйтеся! Братайтеся! – Т. Шевченко» Управи Української Кооперативи «Калина», с. 2 обкл. Winnipeg: «Kalyna» Ukrainian Cooperative Limited, [1934]. 48 с.: іл.
13. *Зленко П.* Зимовий Похід: матеріали для бібліографічного покажчика. Прага, 1935. 16 с. (Матеріали для бібліографії визвольної боротьби України; вип. 1).
14. *Зленко П.* Крути: бібліографічний покажчик. Прага, [1933]. 1 л. Відбиток з вид.: Гуртуймося: неперіодичний журнал військово-громадської думки. Прага, 1933. Чис. X. С. 54-55.
15. *Зленко П.* Симон Петлюра: (матеріали для бібліографічного покажчика). Париж: видання Української Бібліотеки ім. Симона Петлюри в Парижі, 1939. 72 с. (Матеріали для бібліографії визвольної боротьби України; вип. 3).
16. *Зленко П.* Українські Січові Стрільці: (матеріали для бібліографічного показчика). Варшава: накладом Українського Воєнно-Історичного Товариства. Друк. «Графія», Львів, 1935. 34 с. (Матеріали для бібліографії визвольної боротьби України; вип. 2, ч. 1).
17. *Зленко П.* Українські Січові Стрільці: матеріали для бібліографічного показчика). Варшава: накладом Українського Воєнно-Історичного Товариства. Друк. «Графія», Львів, 1936. 39 с. (Матеріали для бібліографії визвольної боротьби України; вип. 2, ч. II).
18. Индекс до Урядового Вѣстника шкѣльного реферату краєвого уряду Подкарпатскоѣ Руси за перше десятилѣтя 1921–1930: [предметний покажчик за алфавітом назв]. Ужгород: видав своим накладом шкѣльний реферат в Ужгородѣ. Книгопечатня «Свобода» в Ужгородѣ, [1930]. 48 с.

19. Каталог Української книгарні Теодор[а] Савула у Відні. Wien: Ukrainische Buchhandlung Theodor Sawula. Друкарня ОО. Василян у Жовкві, [1930]. 184 с.: іл.
20. Каталог драматичних творів / книгарня «Просвіти». Львів: друкарня «Час», 1932. 24 с. (Видання Товариства «Просвіта» у Львові; чис. 779).
21. Каталог Книгарні Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові. Бібліографія. Книгознавство. Музейництво. Мистецтво. Львів: друк. НТШ, 1936. 16 с.
22. Каталог Книгарні Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові. Етнографія, етнологія, антропологія. Львів: друк. НТШ, 1937. 15 с.
23. Каталог Книгарні Наукового Товариства ім. Шевченка. Історія. Львів: друк. НТШ, 1936. 80 с.
24. Каталог Книгарні Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові. Каталог новостей (обіймає видання за роки 1933, 1934, 1935, 1936, 1937 до 5.IV.1938). Львів: друк. НТШ, 1938. 48 с.
25. Каталог Книгарні Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові. Мовознавство-словники. Львів: друк. НТШ, 1936. 19 с.
26. Каталог книгарні «Українського голосу» на 1937. Winnipeg, [1937]. 59 с.
27. Каталог книжок по знижених цінах. Ціни важні від 1-ого листопада 1932 р. Львів: книгарня «Рідної Школи». З друкарні Видавничої Спілки «Діло», 1932. 24 с.
28. Каталог повістей і оповідань. Львів: Видавничка Спілка «Книжка», 1930. 94 с.: іл.
29. *Ківишар Т.* Внесок празької української еміграції у розвиток бібліотекознавства, книгознавства й бібліографії: діяльність Петра Зленка // Українська біографістика. 2013. Вип. 10. С. 241-281.
30. Книга протоколів засідань Бібліографічної комісії Товариства [НТШ], 1914–1937. Ф. 309 (Наукове товариство ім. Шевченка). Оп. 1. Спр. 658. 24 арк.
31. *Козут С.* «Матеріали до бібліографії Січових Стрільців» Івана Шендрика у контексті історичної бібліографії // Бібліографічна комісія Наукового товариства імені Шевченка у Львові (1909–1939): напрями діяльності та постаті: зб. наук. праць. Львів, 2010. С. 241-255.
32. *Косенко О.* Джерельно-інформаційний потенціал документів особового фонду Петра Зленка // Вісник ЦДАЗУ. 2012. Вип. 1. С. 59-73.
33. *Кострова М. В., Харгелія О. В.* Наталія Дорошенко (1888–1974) — бібліотекар, письменник, педагог: біобібліографічний нарис / НАН України, ЛННБ України ім. В. Стефаника. Львів, 2012. 195 с.
34. Листи Юрія Меженка до львів'ян (1923–1969) / авт.-упоряд. *М. Вальо*. Львів: ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України, 2002. 322 с., іл.

35. *Лукань Р.* Спис книжок видавництва ЧСВВ в Жовкві. Жовква: наклад і друкарня Вид-ва ЧСВВ в Жовкві, 1936. 36 с.
36. *Магальяс С.* Спис сконфіскованих і заборонених українських книжок та друків у Польщі: до 30 червня 1937 р.: порадник для бібліотек. Друге справлене і доповнене видання. Львів: накладом Т-ва «Просвіта», 1937. 76 с. (Видання Товариства «Просвіта» у Львові; чис. 826).
37. *Мох О.* Показчик змісту «Нової Зорі». Річники I-IX / вступ і пояснення автора, с. III-VI. Львів: накладом «Нової Зорі», 1937. 159, [1] с.
38. Новий загальний катальог книжок: найбільший вибір українських книжок шкільних, словарців, книжок історичних, наукових, повістей, романів, оповідань, співаників, молитвенників, церковних книг, Біблій і господарських підручників; Ілюстрований катальог музичних інструментів: скрипок; грамофонів; рекордів і радій: найбільший склад годинників і біжутерії. Winnipeg: Ukrainska Knyharnia, [1932]. 104 с.: іл.
39. *Пеленський С. Ю.* Бібліографія української бібліографії. Львів: з друк. «Бібльос», 1934. 198 стовп.
40. [Пеленський С. Ю.]. За вивчення української книжки: [бібліографічний огляд] // Українська книга. 1938. Чис. VIII/X. С.151-154.
41. Поазбучний список поміщених розпоряджень, оголошень в Архієпархіальних відомостях Львівської Архієпархії від року 1899 до 1930 включно / передмова о. *Н. Гаянта*, канцлера, с. [3]. Львів: накладом Видавництва Львівських Архієпархіальних відомостей, 1931. 42 с.
42. Показчик видань Шевченкових творів та список бібліографічних праць про Шевченка / зібрав і впорядкував *Володимир Дорошенко*. Варшава; Львів: Український Науковий Інститут, 1939. VIII, 357 с.: іл., табл. (Повне видання творів Тараса Шевченка; т. 16: Бібліографія).
43. Провідник для читальняних бібліотек. I / [уклала *Наталія Дорошенко*]. — Львів: накладом Т-ва «Просвіта», 1930. 19 с. (Видання Товариства «Просвіта» у Львові; чис. 763).
44. Провідник для читальняних бібліотек. II. Середня читальняна бібліотека / [уклала *Наталія Дорошенко*]. Львів: накладом Т-ва «Просвіта», 1931. 39 с. (Видання Товариства «Просвіта» у Львові; чис. 777).
45. *Рибчинська Н.* Бібліографічна франкіана Володимира Дорошенка // Вісник Львівського університету. Сер.: Мистецтвознавство. Львів, 2006. Вип. 6. С. 121-129.
46. *Рибчинська Н.* Бібліографічний вектор у шевченкознавчих дослідженнях Володимира Дорошенка // Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника: зб. наук. праць. Львів, 2014. Вип. 6 (22). С. 55-68.
47. *Рибчинська Н.* Видавничо-книготорговельні каталоги 20–30-х рр. у Західній Україні як бібліографічне джерело // Теоретичні та організаційні

проблеми формування репертуару української книги та періодики: доп. та повідомл. Міжнар. наук. конф. 25-26 серп. 1995 р. / ЛНБ ім. В. Стефаника. Львів, 1996. С. 154-159.

48. *Рибчинська Н.* Загальноукраїнський характер метабібліографії західноукраїнських бібліографів першої половини ХХ ст. // Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника: зб. наук. праць. Львів, 2008. Вип. 1 (16). С. 317-329.
49. Спис сконфіскованих і заборонених українських книжок та друків в Польщі: порадник для бібліотек / зібрав і уложив *С[емен] Магаяс*; «Вступ» упорядника, с. [3]. Львів: накладом Т-ва «Просвіта», 1932. 36 с. (Видання Товариства «Просвіта» у Львові; чис. 783).
50. Спис скофіскованих і заборонених українських книжок та друків в Польщі: додаток доведений до 31.XII.1932. Львів: накладом Т-ва «Просвіта», [1933]. 4 с. (Видання Товариства «Просвіта» у Львові; чис. 787).
51. Спис сконфіскованих і заборонених українських книжок та друків в Польщі: 2-й додаток доведений до 30-го квітня 1934 р. Львів: Друкарня «Арс Графіка», [1935]. [4] с. (Видання Товариства «Просвіта» у Львові; чис. 898).
52. Спис творів Івана Франка з додатком статей про нього і рецензій на його писаня / уложив *Володимир Дорошенко*. У Львові: накладом Наук. т-ва ім. Шевченка, 1918. Вип. I. 80 с.; 1930. Вип. II. IX, с. 81-184. (Матеріяли до української бібліографії / видає Бібліографічна комісія Наукового товариства імени Шевченка; т. IV).
53. Спис творів поміщених у «Нових Шляхах» за 1929–1930 / зладив *Іван Крушельницький*. Львів: накладом Видавничої Спільки «Нові Шляхи», [1930]. 16 с.
54. *Шендрик І.* Матеріяли до бібліографії Січових Стрільців. Львів: накладом НТШ, 1937. 61 с. (Матеріяли до української бібліографії / видає Бібліографічна комісія Наукового Товариства імени Шевченка; т. VII).
55. *Яворський Ю.* Къ изучению А. Ф. Кралицкаго: библиографическія справки. Ужгородъ: типографія «Школьной Помощи», 1930. 4 с. (Изданіе Культурно-Просвѣтителън. Общества имени Александра Духновича въ Ужгородѣ; вып. 101).

References

1. Aristov F. (1930). *Anatolii Fedorovich Kralytskii: khronolohycheskii perechen napechatannykh sochynenii A. F. Kralytskaho 1850–1893 hh.*, Типографія «Shkolnoi Pomoshchy», Uzhhorod, 12 p. (in Ukr.).
2. Aristov F. (1932). *Yulian Andreevych Yavorskii: k 40-litiiu eho lyteraturno-nauchnoi diiatelnosti 1892–1932*, Типографія Stavrop. In-ta, Lviv, 15 p. (in Ukr.).

3. Zlenko P., comp. (1932). *Bibliografichnyi pokazhchyk naukovykh prats ukrainskoi emigratsii, 1920–1931*, Praha, 162 p. (Druhyi Ukrainskyi Naukovyi Zizd u Prazi) (in Ukr.).
4. Zlenko P., comp. (1932). *Bibliografichnyi pokazhchyk naukovykh prats ukrainskoi emigratsii, 1920–1931*, [druhe vyd.], [nakladom Ukrainskoho Tovarystva Prykhylnykyv Knyhy v Prazi], Praha, 162 p. (in Ukr.).
5. Butryn M. (2003). *Ukrainska knyhotorhovelna bibliohrafiia: posibnyk*. Akademiia, Kyiv, 80 p. (in Ukr.).
6. Butryn M. L. (1997). Rozvytok ukrainskoi bibliohrafi v Halychyni u 1920–1930-ti roky, *Zapysky Naukovoho tovarystva imeni Shevchenka*, T. 233, pp. 257-270. (in Ukr.).
7. Vakolia Z. (2011). Aktualizatsiia vykhovnykh tsinnosti u fakhovykh pedahohichnykh vydanniakh mizhvoiennoho Zakarpattia: uzahalnenyi analiz, *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu, ser.: Pedahohika. Sotsialna robota*. Uzhhorod, vyp. 23, pp. 21-24 (in Ukr.).
8. Hordynskyi Ya. (1933). *Suchasne frankoznavstvo (1916–1932)*, nakladom Nauk. T-va im. Shevchenka, Lviv, pp. 83-97. (*Zapysky Naukovoho Tovarystva im. Shevchenka*; t. 153) (in Ukr.).
9. Doroshenko V., comp. (1932). *Gete v ukrainskykh perekladakh, perespivakh ta nasliduvanniakh: sproba bibliohrafi: z nahody stolittia smerty velykoho nimetskoho pysmennyka*, druk. NTSh, Lviv, 22 p., ser. Materiialy do ukrainskoi bibliohrafi, t. VI (in Ukr.).
10. Doroshenko V. (1937). [Retsenziia], *Zapysky Naukovoho tovarystva im. Shevchenka*, t. 155, pp. 362-368. Rets. na kn.: Pelenskyi Ye. Yu. (1934). *Bibliohrafiia ukrainskoi bibliohrafi*, «Biblos», Lviv, 198 stovp. (in Ukr.).
11. (1930). *Zahalnyi iliustrovanyi katalog, chast persha, Katalog knyzhok, chast druha, Iliustrovanyi katalog muzychnykh instrumentiv*, Ukrainska Knyharnia, Vinnipeg, 80 p. (in Ukr.).
12. (1934). *Zahalnyi katalog Ukrainskoi Kooperatyvy «Kalyna» u Vinnipeg*, Kalyna, Winnipeg, 48 p. (in Ukr.).
13. Zlenko P. (1935). *Zymovyi Pokhid: materiialy dlia bibliografichnoho pokazhchyka*, Praha, 16 p., ser. Materiialy dlia bibliohrafi vyzvolnoi borotby Ukrainy, vyp. 1 (in Ukr.).
14. Zlenko P. (1933). *Kruty: bibliografichnyi pokazhchyk*. Praha, 1 p. (in Ukr.).
15. Zlenko P. (1939). *Symon Petliura: (materiialy dlia bibliografichnoho pokazhchyka)*, vydannia Ukrainskoi Biblioteky im. Symona Petliury v Paryzhi, Paryzh, 72 p., ser. Materiialy dlia bibliohrafi vyzvolnoi borotby Ukrainy, vyp. 3. (in Ukr.).
16. Zlenko P. (1935). *Ukrainski Sichovi Striltsi: (materiialy dlia bibliografichnoho pokazhchyka)*, nakladom Ukrainskoho Voienno-Istorychnoho

- Tovarystva, Varshava, 34 p., ser. Materialy dlia bibliografii vyzvolnoi borotby Ukrainy, vyp. 2, ch. 1. (in Ukr.).
17. Zlenko P. (1935). *Ukrainski Sichovi Striltsi*: materiialy dlia bibliografichnoho pokazchyka), nakladom Ukrainiskoho Voienno-Istorychnoho Tovarystva, Varshava, 39 p., ser. Materiialy dlia bibliografii vyzvolnoi borotby Ukrainy, vyp. 2, ch. II. (in Ukr.).
 18. (1930). *Indeks do Uriadovoho Vistnyka shkolnoho referatu kraievoho uriadu Podkarpatskoi Rusy za pershe desiatylytia 1921–1930*: [predmetnyi pokazhchyk za alfavitom nazv], knyhopechatnia «Svoboda», Uzhhorod, 48 p. (in Ukr.).
 19. (1930). *Katalog Ukrainskoi knyharni Teodor[a] Savula u Vidni*, Ukrainische Buchhandlung Theodor Sawula, Wien, 184 p. (in Ukr.).
 20. (1932). *Katalog dramatychnykh tvoriv knyharni «Prosvity»*, drukarnia «Chas», Lviv, 24 p., ser. Vydannia Tovarystva «Prosvita» u Lvovi, chys. 779. (in Ukr.).
 21. (1936). *Katalog Knyharni Naukovoho Tovarystva im. Shevchenka u Lvovi. Bibliohrafiia. Knyhoznavstvo. Muzeinytstvo. Mystetstvo*, druk. NTSh, Lviv, 16 p. (in Ukr.).
 22. (1937). *Katalog Knyharni Naukovoho Tovarystva im. Shevchenka u Lvovi. Etnohrafiia, etnologiia, antropohiia*, druk. NTSh, Lviv, 15 p. (in Ukr.).
 23. (1936). *Katalog Knyharni Naukovoho Tovarystva im. Shevchenka. Istoriia*, druk. NTSh, Lviv, 80 p. (in Ukr.).
 24. (1938). *Katalog Knyharni Naukovoho Tovarystva im. Shevchenka u Lvovi. Katalog novostei*, druk. NTSh, Lviv, 48 p. (in Ukr.).
 25. (1936). *Katalog Knyharni Naukovoho Tovarystva im. Shevchenka u Lvovi. Movoznavstvo-slovnky*, druk. NTSh, Lviv, 19 p. (in Ukr.).
 26. (1937). *Katalog knyharni «Ukrainskoho holosu»*, Winnipeg, 59 p. (in Ukr.).
 27. (1932). *Katalog knyzhok po znyzhenykh tsinakh*: tsiny vazhni vid 1-oho lystopada 1932 r., knyharnia «Ridnoi Shkoly», Lviv, 24 p. (in Ukr.).
 28. (1930). *Katalog povistei i opovidan*, vydavnycha Spilka «Knyzhka», Lviv, 94 p. (in Ukr.).
 29. Kivshar T. (2013). Vnesok prazkoi ukrainskoi emihratsii u rozvytok bibliotekoznavstva, knyhoznavstva y bibliohrafi: diialnist Petra Zlenka, *Ukrainska biohrafistyka*, vyp. 10, pp. 241-281. (in Ukr.).
 30. Knyha protokoliv zasidan Bibliohrafichnoi komisii Tovarystva [NTSh], 1914–1937. F. 309 (Naukove tovarystvo im. Shevchenka). Op. 1. Spr. 658, 24 ark. (in Ukr.).
 31. Kohut S. (2010). «Materialy do bibliografii Sichovykh Striltsiv» Ivana Shendryka u konteksti istorychnoi bibliohrafi, *Bibliohrafichna komisii Naukovoho tovarystva imeni Shevchenka u Lvovi (1909–1939)*: napriamy diialnosti ta postati : zb. nauk. pr., Lviv, pp. 241-255. (in Ukr.).

32. Kosenko O. (2012). Dzherelno-informatsiyni potentsial dokumentiv osobovoho fondu Petra Zlenka, *Visnyk TsDAZU*, vyp. 1, pp. 59-73. (in Ukr.).
33. Kostrova, M. V., Kharheliia, O. V. (2012). *Nataliia Doroshenko (1888–1974) — bibliotekar, pysmennyk, pedahoh*: biobibliohrafichnyi narys, LNNB Ukrainy im. V. Stefanyka, Lviv, 195 p. (in Ukr.).
34. Valo M. (2002). *Lysty Yuriiia Mezhenka do lvivian (1923–1969)*, LNB im. V. Stefanyka, Lviv, 322 p. (in Ukr.).
35. Lukan R. (1936). *Spys knyzhok vydavnytstva ChSVV v Zhovkvi*, naklad i drukarnia vyd-va ChSVV, Zhovkva, 36 p. (in Ukr.).
36. Magalias S. (1937). *Spys skonfiskovanykh i zaboronenykh ukrainskykh knyzhok ta drukiv u Polshchi: do 30 chervnia 1937 r.*: poradnyk dlia bibliotek, druhe spravlene i dopovnene vydannia, nakladom T-va «Prosvita», Lviv, 76 p., ser. Vydannia Tovarystva «Prosvita» u Lvovi, chys. 826. (in Ukr.).
37. Mokh O. (1937). *Pokazhchyk zmistu «Novoi Zori», richnyky I-IX*, nakladom «Novoi Zori», Lviv, 160 p. (in Ukr.).
38. (1932). *Novyi zahalnyy katalog knyzhok; Iliustrovanyi katalog muzychnykh instrumentiv*, Ukrainska Knyharnia, Winnipeg, 104 p. (in Ukr.).
39. Pelenskyi Ye. Yu. (1934). *Bibliohrafiia ukrainskoi bibliohrafiu*, druk. «Biblos», Lviv, 198 stovp. (in Ukr.).
40. Pelenskyi Ye. Yu. (1938). Za vyvchennia ukrainskoi knyzhky: bibliohrafichnyi ohliad, *Ukrainska knyha*, chys. VIII/X, pp. 151-154. (in Ukr.).
41. Galiant N., comp. (1931). *Poazbuchnyi spys pomishchenykh rozporiadzhen, oholoshen v Arkhieparkhiialnykh vidomostiakh Lvivskoi Arkhieparkhii vid roku 1899 do 1930 vkluchno*, nakladom Vydavnytstva Lvivskykh Arkhieparkhiialnykh vidomostei, Lviv, 42 p. (in Ukr.).
42. Doroshenko V., comp. (1939), *Pokazhchyk vydan Shevchenkovykh tvoriv ta spys bibliografichnykh prats pro Shevchenka*, Ukrainskyi Naukovyi Instytut, Varshava, Lviv, 365 p. (Povne vydannia tvoriv Tarasa Shevchenka; t. 16: Bibliografiia). (in Ukr.).
43. Doroshenko N. (1930). *Providnyk dlia chytalnianykh bibliotek. I*. nakladom T-va «Prosvita», Lviv, 19 p., ser. Vydannia Tovarystva «Prosvita» u Lvovi; chys. 763. (in Ukr.).
44. Doroshenko N. (1931). *Providnyk dlia chytalnianykh bibliotek. II. Serednia chytalniana biblioteka*, nakladom T-va «Prosvita», Lviv, 39 p., ser. Vydannia Tovarystva «Prosvita» u Lvovi; chys. 777. (in Ukr.).
45. Rybchynska N. (2006). Bibliohrafichna frankiana Volodymyra Doroshenka, *Visnyk Lvivskoho universytetu, ser. Mystetstvoznavstvo*, Lviv, vyp. 6, pp. 121-129. (in Ukr.).

46. Rybchynska N. (2014). Bibliografichnyi vektor u shevchenkoznavchykh doslidzhenniakh Volodymyra Doroshenka, *Zapysky Lvivskoi natsionalnoi naukovoï biblioteki Ukrainy imeni V. Stefanyka*: zb. nauk. prats, Lviv, vyp. 6 (22), pp. 55-68. (in Ukr.).
47. Rybchynska N. (1995). Vydavnycho-knyhotorhovelni katalogy 20–30-kh rr. u Zakhidnii Ukraini yak bibliografichne dzherelo, *Teoretychni ta orhanizatsiini problemy formuvannia repertuaru ukraïnskoi knyhy ta periodyky*: dop. ta povidoml. Mizhnar. nauk. konf. 25-26 serp. 1995 r., Lviv, pp. 154-159. (in Ukr.).
48. Rybchynska N. (2008). Zahalnoukraïnskyi kharakter metabibliografii zakhidnoukraïnskykh bibliografiv pershoi polovyny 20 st. *Zapysky Lvivskoi naukovoï biblioteki im. V. Stefanyka*: zb. nauk. prats, Lviv, vyp. 1 (16), pp. 317-329. (in Ukr.).
49. Magalias S., comp. (1932). *Spys skonfiskovanykh i zaboronenykh ukraïnskykh knyzhok ta drukiv v Polshchi*: poradnyk dlia bibliotek, nakladom T-va «Prosvita», Lviv, 36 p., ser. Vydannia Tovarystva «Prosvita» u Lvovi; chys. 783. (in Ukr.).
50. (1933). *Spys skonfiskovanykh i zaboronenykh ukraïnskykh knyzhok ta drukiv v Polshchi*: dodatok dovedenyi do 31.XII.1932., nakladom T-va «Prosvita», Lviv, 4 p., ser. Vydannia Tovarystva «Prosvita» u Lvovi; chys. 787. (in Ukr.).
51. (1935). *Spys skonfiskovanykh i zaboronenykh ukraïnskykh knyzhok ta drukiv v Polshchi*: 2-y dodatok dovedenyi do 30-ho kvitnia 1934 r., drukarnia «Ars Hrafika», Lviv], 4 p., ser. Vydannia Tovarystva «Prosvita» u Lvovi; chys. 898. (in Ukr.).
52. Doroshenko V., comp. (1918, 1930). *Spys tvoriv Ivana Franka z dodatkom statyi pro noho i retsenzii na yoho pysania*, nakladom Nauk. t-va im. Shevchenka, Lviv, vyp. 1, 80 p., vyp. 2, pp. 81-184, ser. Materiialy do ukraïnskoi bibliografii, t. IV. (in Ukr.).
53. Krushelnytskyi I. (1930). *Spys tvoriv pomishchenykh u «Novykh Shliakhakh» za 1929–1930*, nakladom Vydavnychoi Spilky «Novi Shliakhy», Lviv, 16 p. (in Ukr.).
54. Shendryk I. (1937). *Materiialy do bibliografii Sichovykh Striltsiv*, nakladom NTSh, Lviv, 61 p., ser. Materiialy do ukraïnskoi bibliografii, t. VII. (in Ukr.).
55. Yavorskyi Y. (1930). *K izucheniu A. F. Kralytskaho*: bybliografyche-skiia spravky, typografiia «Shkolnoi Pomoshchy», Uzhhorod, 4 s., ser. Izdanie Kulturno-Prosvityteln. Obschestva imeny Aleksandra Dukhnovycha v Uzhhorodi, vyp. 101. (in Ukr.).

Natalia Rybchynska, Scientific Researcher of the Scientific Bibliography Department, Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv

Bibliographic Guides of the 1930s in the Repertoire of Western Ukrainian and Ukrainian Emigration Books: Genre-Thematic Range, Methodologic Specialities

In the 1930s, the scientific and bibliographical activity was localized in the western Ukrainian lands and in the emigration centers. As far as a thorough and comprehensive study of the bibliographic product, as a separate segment of the Ukrainian book publishing process during this period, has not been carried out, the disclosure of the methodological approaches and methods for making bibliographic indexes, in view of their thematic and genre characteristics, is relevant and important.

The research being done, has shown that the bibliographic segment of the repertoire of the western Ukrainian and the whole Ukrainian emigration books of the 1930s was formed by the auxiliary advisory, book publishing guides of different genres. The most significant were the auxiliary indexes, which were divided into universal, sectoral, thematic, and personal ones. The members of the Bibliographic (since 1934 – the Bibliologic) Commission of the Shevchenko Scientific Society (NTSh) in Lviv Volodymyr Doroshenko, Yevhen Yulij Penenskyj, Petro Zlenko, Ivan Shendryk played a decisive role in their preparation. These editions are perfect in their level of the methodology, as far as their compilers were real experts.

The reference bibliographic indexes and lists, represented primarily by the editions of «Prosvita», corresponded the cultural and educational objectives of this Institution. The book catalogs advertised the production of numerous publishers and bookstores, among which the bookstore of NTSh was the most active. The content indexes of periodicals, especially «Novi Shlachy» by Ivan Krushelnytskyj and «Nova Zoria» by Olexandr Moch, should be mentioned.

The results of the research can be used for studies in the history of the bibliography of the interwar period, the study of the scientific inheritance of bibliographers and scientific societies, publishers and bookstores.

Keywords: *bibliographic guide, publishing-bookselling catalogue, methodology of composing, Bibliologic Commission of Shevchenko Scientific Society, «Prosvita», Bookstore of Shevchenko Scientific Society.*